

Factors Affecting Consumers' Food Away from Home Consumption Decisions: a Pilot Study on Türkiye

Osman İnanç Güney^{1,a,*}

¹Çukurova University, Vocational School of Adana, Adana, Türkiye

*Corresponding author

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<i>Research Article</i> Received : 6.11.2023 Accepted : 25.12.2023 Keywords: Food Consumer Behaviour Food away from home Türkiye	The innovations brought by the post-modern societal order have led to significant changes in individuals' lifestyles and habits. These changes have also been observed in food preferences and consumption habits. Nowadays, most people no longer view their access to food as merely an effort to meet their nutritional needs. Instead, they expect psycho-social and economic benefits from it, adding rational, hedonic, and symbolic dimensions to their eating habits. In this context, there is a continuous increase in the number of individuals who carry out their eating and drinking activities outside their homes. This research investigates the factors related to food away from home (FAFH) and the impact of socio-demographic characteristics. In this context, a face-to-face survey was conducted with 1016 consumers in the largest cities of 7 regions of Turkey, and the collected data was analyzed using descriptive statistics and an ordered probit regression model. As a result, among the factors affecting food preferences, a positive relationship is observed between the frequency of eating out and the consumption of foods consumed by others, while there is a negative relationship with preferences for nutritional content and local brands. From food consumption patterns, positive relationships were found between FAFH consumption frequency and fast food consumption, street food preference, and snacks consumption, while a negative relationship was found with a plant-based diet preference. Additionally, socio-demographic characteristics such as gender, marital status, age, income, and education also influence individuals' FAFH consumption.

Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 12(1): 83-90, 2024

Tüketicilerin Ev Dışı Gıda Tüketim Kararlarını Etkileyen Faktörler: Türkiye Üzerine Bir Pilot Araştırma

MAKALE BİLGİSİ	ÖZ
<i>Araştırma Makalesi</i> Geliş : 6.11.2023 Kabul : 25.12.2023 Anahtar Kelimeler: Gıda Tüketici Davranış Ev dışı tüketim Türkiye	Post-modern toplum düzenini getirdiği yenilikler bireylerin yaşam tarzlarında ve alışkanlıklarında önemli değişimlere neden olmuş, bu değişimler gıda tercih ve tüketim alışkanlıklarında da gözlemlenmiştir. Günümüzde çoğu insan gıdaya erişimi artık sadece beslenme ihtiyacını karşılamaya yönelik bir çaba ile sınırlandırmayıp ondan psiko-sosyal ve ekonomik faydalar da beklemekte, beslenme alışkanlıklarına rasyonel, hedonik ve sembolik boyutlar eklemektedir. Bu kapsamda yeme-içme faaliyetlerini evlerinin dışında gerçekleştiren bireylerin sayısında sürekli bir artış söz konusudur. Bu araştırmada ev dışı gıda tüketimini (EDGT) etkileyen gıda odaklı faktörler ve sosyo-demografik özelliklerin etkisi araştırılmıştır. Bu kapsamda Türkiye'nin 7 bölgesinin en büyük şehirlerinde 1016 tüketici ile yüz yüze anket çalışması gerçekleştirilmiş elde edilen veriler tanımlayıcı istatistikler ve sıralı probit regresyon modeli kullanılarak analiz edilmiştir. Buna göre gıda tercihlerini etkileyen faktörler arasında başkaları tarafından da tüketilen gıdaların ev dışı gıda tüketim sıklığı ile pozitif, besin içeriği ve yerel markaları tercih etme ile ise negatif ilişki durumu söz konusudur. Gıda tüketim desenlerinden fast-food tüketimi, sokak yemeği tercihi ve abur-cubur tüketimi ile EDGT sıklığı arasında pozitif, bitkisel temelli beslenme tercihiyle ise negatif bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca sosyo-demografik özelliklerden cinsiyet, medeni durum, yaş, gelir ve eğitim de bireylerin EDGT'lerini etkilemektedir.

^a inancguney@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-8467-2079>

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

Giriş

İnsanoğlunun yeterli ve güvenilir gıda ihtiyacı ve bunu karşılama çabaları ilk çağlardan günümüze toplumların gündemindeki öncelikli yerini korumaktadır. Geçmişte çoğu insan temelde yeterli besine sahip olabilmeye sorunuyla mücadele derken bugün özellikle batı ülkelerindeki çoğunluk için yeme-içmeye ilişkin kaygılar artık yemeğin kalitesi ve sunulmuş şekli ile daha çok ilişkili bir hale gelmiştir. Uzun yıllar boyunca literatüre egemen olan görüş, yemek alışkanlıklarının ve tercihlerinin değişime dirençli olduğu yönündeyken günümüzde tüketicilerin nasıl ve nerede beslenileceğine dair birçok alternatif gündeme gelmektedir (Warde ve ark., 2007).

Günümüzde yiyecek-içecek seçimi, sosyal, ekonomik, kültürel, politik ve çevresel düzlemde çok çeşitli, karmaşık ve sıklıkla birbirleriyle ilişkili faktörlerden etkilenmektedir (Narine ve Badrie, 2007). Post-modern topluma geçişle birlikte ortaya çıkan hızlı kentleşme, teknolojik gelişmeler, iş dünyasında değişen talepler ve kültürel değişimler, insanların yaşam tarzlarını derinden etkilemiştir (United Nations, 2019). Yaşam tarzındaki değişiklikler gıda tercihleri ve tüketim alışkanlıklarını da etkilemiş ve bu durum sağlık, çevre ve toplum üzerinde çeşitli sonuçlara yol açmıştır. Özellikle gıda işleme ve dağıtım alanlarındaki gelişmeler gıda sektörüne büyük bir dinamizm kazandırarak gıda endüstrisinin ürünleri ve pazarlama stratejilerinde köklü değişimlerin yaşanmasına neden olmuş ve bu gelişmeler bireylerin gıda tüketim desenlerini ve alışkanlıklarını etkilemiştir (de Rezende ve de Avelar, 2012). Bu bağlamda hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde gözlemlenen önemli konulardan birisi gıda tüketiminde evde hazırlanan ve tüketilen gıdalardan ev dışında gıda tüketimine geçiştir (Damayantia ve ark., 2023).

Geçen on yılda gıda konusunda zevklerin ve alışkanlıkların standartlaştırılması ve bireyselleşmesinin de etkisiyle gıda tüketiminde oluşan yeni eğilimler kapsamında yeme-içme faaliyetlerini evlerinin dışında yapan insanların sayısında sürekli bir artış söz konusu olmaktadır. Bu artışa yemek hazırlamada uzmanlaşmış ticari kuruluşlar (restoranlar, fast food restoranları ve snack barlar) ve hizmetlerinin bir parçası olarak yemek sunan işletmelerdeki (oteller, uçak içi yemekler) gelişmeler ve ticari olmayan gıda hizmeti sektörleri de önemli katkılar sağlamıştır (Blick ve ark., 2018, de Rezende ve de Avelar, 2012).

Dışarıda yemek yeme olgusunu açıklamaya yönelik olarak literatürde Food-Away-Home (FAFH) kullanılmakta olup Türkçede genellikle Ev-Dışı-Gıda-Tüketimi (EDGT) kavramı ile ifade edilmektedir. Ev dışı gıda tüketimi, bireylerin evlerinin dışında yiyecek ve içecek tüketmeleri biçiminde tanımlanmaktadır. Ev dışı gıda tüketimi bireylerin evlerinin dışında bir yiyecek-içecek firması tarafından üretilen ve/veya servis edilen yiyecek ve içeceklerin belirli bir fiyat karşılığında satın alınıp tüketilmesini ifade eder ve bu çerçevede yiyecek ve içecek endüstrisine olan talebin çıkış noktasını oluşturur (Özdemir, 2010; Çalmaşur ve Daştan, 2020). Ev dışı gıda tüketimi için genellikle iki yaklaşım söz konusudur. Bunlar tüketim yerine bakılmaksızın ev dışında hazırlanan yemekler ve ev dışında tüketilen tüm gıdalardır (Gümüş ve Yardımcı, 2019).

Günümüzde ev dışında yiyecek tüketme davranışı fizyolojik amaçlarla birlikte psikolojik, sosyal ve ekonomik ihtiyaçların da karşılanmasına yönelik gerçekleşmektedir. Bu bağlamda EDGT davranışı sadece açlık ihtiyacının karşılanmasıyla sınırlı olmayıp zaman baskısı, ruhsal iyileşme, haz ve mutluluk, statü, prestij gibi kaynakların etkisine de bağlıdır. Öyle ki, kimi zaman bireylerin EDGT davranışında psiko-sosyal etki fiziksel amaçların önüne bile geçebilmektedir. Bu durum gıda tüketimine, bireylerin hayatlarını biyolojik olarak devam ettirmesini sağlayan temel bir davranış olmanın yanında hedonik ve sembolik boyutlar da kazandırır (Özdemir, 2010; Onurlubaş ve ark., 2015).

Tüketiciler her geçen yıl gıda harcamalarını artan oranlarda, başta fast-food olmak üzere, ev dışında hazırlanan yiyecek ve içeceklere harcamaktadırlar (Powell ve Han, 2011, Warde ve ark., 2007; Mancino ve ark., 2009). EDGT harcamalarındaki artış 1800'lerin sonlarında gelişmiş bölgelerde başlamış ve 20. yüzyılda artmıştır (Sauer ve ark, 2021). Aileler artık evde daha az yemek hazırlamakta ve ev dışında hazırlanan gıdalara daha fazla para harcamaktalar (Robson ve ark., 2016). ABD'de gerçekleştirilen bir çalışmaya göre 11 ila 18 yaşlarındaki öğrencilerin yaklaşık %75'inin önceki hafta bir fast food restoranında yemek yediği belirtilmiştir (Powell ve Han, 2011) 2021'de, COVID-19 salgını sırasında EDGT harcamalarında önemli bir düşüş olmasına rağmen, ABD'deki tüm hane halkı gıda harcamalarının neredeyse %53'ü, evden uzakta gıdaya atfedilebilirdi (Kilders ve ark., 2023). Micheal ve ark., (2018) raporuna göre, ABD'deki yetişkinler yaşlarına bağlı olarak ortalama haftada yaklaşık 3,5 ila 5,5 kez evden uzakta yiyecek tüketmektedirler. Sauer ve ark., (2021) yaptıkları çalışmalarında EDGT davranışının özellikle şehirli Tanzanyalıların diyetlerine şartıcı derecede derinlemesine nüfuz ettiği ve gıda tüketimlerinin ortalama %18'ini ve toplam işlenmiş gıda tüketimlerinin ise %23'ünü oluşturduğunu tespit etmişlerdir. Blick ve ark., (2018) ise çalışmalarında Güney Afrikada evde yemek tüketiminin azaldığını, fast food tüketiminin ise arttığını, hanelerin %35'inin ayda bir defadan fazla fast food tükettiğini belirtmişlerdir. Damayantia ve ark., (2023) Endonezya'da yaptıkları çalışmaya göre hane halkı gıda harcamalarının yaklaşık %20'sini EDGT i oluşturmaktadır.

EDGT alanında yapılan araştırmalar bu tüketim davranışının artan popülaritesinin nedenlerini ve bu artışın arkasındaki faktörleri mikro düzeyde de incelemektedir. Bu faktörler arasında en çok öne çıkanların başında hane halkı gelir artışı ve fiyatla ilişkili durumlar gelmektedir. Bireylerin gelir düzeyleri arttıkça ve ev dışı gıdaların fiyatları göreceli olarak azaldıkça EDGT de artmaktadır. Ayrıca kentleşme ve kadınların işgücüne katılımının artması ve bununla birlikte yaşanan zaman kısıtı ve ortaya çıkarttığı fırsat maliyeti de evlerde yemek hazırlanmasındaki azalmayı açıklayan diğer unsurlardandır ve evde yemek hazırlamanın fırsat maliyeti arttıkça hane halkı evde yemek yerine EDGT'Nİ tercih edecek (Blick ve ark., 2018, Sauer ve ark., 2021, Jensen ve Yen, 1996; Mottaleb ve ark., 2017; Mutlu ve Gracia, 2004; Robson ve ark., 2016; Akbay ve Boz, 2005; Çalmaşur ve Daştan, 2020; Demirel ve Hatırlı, 2020). Konuya ilişkin

literatür incelendiğinde EDGT'ini etkileyen faktörler arasında yaş, eğitim, hane halkı büyüklüğü, cinsiyet gibi ailelerin sosyo-demografik yapılarındaki değişimlerin de oldukça etkili olduğu anlaşılmaktadır (Beldona ve ark., 2010; Jensen ve Yen, 1996; Mottaleb ve ark., 2017; Mutlu ve Gracia, 2004; Robson ve ark., 2016; Akbay ve Boz, 2005; Demirel ve Hatırlı, 2020).

EDGT artışlarında son yıllarda yeni insanlarla tanışma, aile/arkadaşlarla birlikte olma, eğlence, mutluluk, ruh halinde iyileşme, kolaylık, sosyal statü, prestij, yenilik arayışı gibi artan oranda yaşam tarzındaki ve sosyalleşme yapılarındaki sosyal, kültürel ve psikolojik faktörler de önem kazanmaktadır (Özdemir, 2010; Jensen ve Yen, 1996; Çalmaşur ve Daştan, 2020; Demirel ve Hatırlı, 2020). Bireylerin EDGT tercihlerinde yiyecek içecek işletmelerinin sayısı ve çeşidindeki artışlar, yiyecek-içecek işletmelerinin artan pazarlama faaliyetleri gibi dışsal faktörler ile lezzet, doku, koku gibi ürün odaklı duyuşsal faktörlerin de katkısı bulunmaktadır (Çalmaşur ve Daştan, 2020; Jensen ve Yen, 1996; Özdemir, 2010).

Son yıllarda gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik büyüme, yaşam standartları üzerinde olumlu etkilere yol açmıştır. Bu büyüme, kadınların işgücüne daha fazla katılımı, daha uzun yaşam beklentisi, artan tek kişili haneler ve daha yüksek hane halkı sayısı gibi sonuçlar doğurmuştur. Kadınların gelir artışı ve hane gelir kaynaklarının çeşitlenmesi bu değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum, ev dışı gıda tüketiminin teşvik edilmesine neden olmuştur, çünkü toplumsal yapıdaki bu değişiklikler hane halkının ev içi üretimlerine yeni kısıtlar getirmiştir. Bu bağlamda, ev dışı gıda tüketimini, gelişmekte olan ülkelerde giderek artan bir eğilim haline gelmiştir. Ancak, bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar genellikle gelişmiş ülkeler için yapılmıştır ve bu trendin gelişmekte olan ülkelerdeki belirleyicileri konusunda daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulmaktadır (Mottaleb ve ark., 2017; Traş ve Şengül, 2017; Onurlubaş ve ark., 2015).

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye 20. yy'ın başından itibaren Dünya genelinde yaşanan sosyo-demografik ve ekonomik değişimlerden etkilenmiştir. Bu değişimlerin etkisiyle Türk toplumunda özellikle büyük şehirlerde yaşam tarzı ve tüketim davranışlarında değişimler söz konusu olmuş ve bu değişimler gıda tüketim davranışlarına da etki etmiştir (Ercan, 2021). Türkiye'de son yıllarda gıda tüketim davranışlarında görülen değişmelerin en belirgin olduğu alanlardan birisi EDGT olmuştur ve hane halkı EFDGT harcamalarında yıllar itibarı ile büyük artışlar gerçekleşmiştir (Traş ve Şengül, 2017). Türkiye'de EDGT harcamalarının toplam harcamalar içindeki payı 2020 yılı itibarı ile aylık ortalama 701 TL ile %5.8 lere ulaşmıştır. Bu oran tek kişilik hanelerde %8.6'lara kadar çıkmaktadır (TÜİK, 2023). Önümüzdeki yıllarda da Türkiye'de ev dışı tüketim pazarının büyümeye devam ederek gelişmiş ülkelerdeki düzeylere yaklaşacağı ön görülmektedir (Demirel ve Hatırlı, 2020).

Geçtiğimiz yarım yüzyılda yiyecekleri evde işlemek ve evde hazırlamak için harcanan zamanın fırsat maliyetlerinin artması nedeniyle Afrika, Asya ve Latin Amerika'da işlenmiş gıda tüketiminde bir artış yaşanmış

bu da gelişmekte olan bu bölgelerde EDGT harcamalarını arttırmıştır (Sauer ve ark., 2021). Benzer biçimde Türkiye'de EDGT harcamalarında sürekli bir artış söz konusudur. Bu bağlamda tüketicilerin EDGT ne yönelik davranışları ve bu davranışlara etki eden faktörlerin araştırılması gıda endüstrisinin bu alanındaki gelişmelerin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca EDGT alanında faaliyet gösteren işletmelerin gıda işleme, tarımsal üretim ve turizm sektörleriyle olan yakın ilişkisi de konunun kapsam ve önemini arttırmaktadır (Mihalopoulos ve Demoussis, 2001). EDGT davranışlarına etki eden faktörlerin anlaşılması, gıda pazarındaki değişiklikleri açıklama, gıda tercihlerine göre tüketici davranışını motive eden faktörleri anlama, hedef pazarları tanımlama, sunulacak ürün ve hizmet stratejilerini belirleme ve işletmelerinin karlılık ve sürdürülebilirliklerini sağlama açısından stratejik bilgiler ortaya koyacaktır.

Materyal ve Yöntem

Veri

Araştırma analizi için gerekli veriler yüz yüze uygulanan kesitsel bir anket aracılığı ile elde edilmiştir. Araştırmanın ulusal düzeyde temsiliyi sağlamak amacıyla anket Türkiye'nin yedi bölgesinin en büyük illerinde (İstanbul, Ankara, İzmir, Trabzon, Adana, Van ve Gaziantep) uygulanmıştır. Her ilin örneklem büyüklüğü toplam nüfus içindeki payına göre belirlenmiştir. Anket, ticari bir araştırma şirketi (Ayna Araştırma) tarafından Kasım-Aralık 2022 tarihleri arasında 1016 tüketici ile gerçekleştirilmiştir. Nihai örneklem büyüklüğü sensuz bir popülasyon ve %95,5 güven düzeyi ($p = 0,05$) kullanılarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında uygulanan anketin etik uygunluğu için Çukurova Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan onay alınmıştır (03.02.2023-E.633461-Karar No.8). Çizelge 1'de örneklemin sosyo-demografik özellikleri verilmektedir.

Yöntem

Araştırma kapsamında ev-dışı gıda tüketimi ile gıda satın alma ve tüketim davranışları arasındaki bağlantı sıralı probit modeli kullanılarak açıklanmıştır. Model seçimi, anketteki soruların (hem bağımlı hem de bağımsız değişkenler) Likert ölçeği ile düşükten yükseğe doğru sıralanarak değerlendirilmesine dayanmaktadır. Bu kapsamda modelin bağımlı değişkenini tüketicilerin ev dışı gıda tüketim sıklıkları oluştururken, bağımsız değişkenler olarak da tüketicilerin gıda tercihlerini etkileyen çeşitli faktörler, gıda tüketim kalıpları ve sosyo-demografik özellikleri kullanılmıştır.

Sıralı probit analizi, lojistik dağılımdan kaydedilen oranları kullanmak yerine olay olasılıklarını kümülatif standart normal dağılım puanlarına çevirir ve ikili bağımlı değişken üzerindeki regresyonu sürekli bağımlı değişken üzerindeki regresyona dönüştürmek için kullanılır. Bu kapsamda bir olayı yaşama veya bir özelliğe sahip olma olasılığı ile tahmin edilen probit, bir veya daha fazla bağımsız değişken tarafından belirlenen doğrusal bir denklemde bağımlı değişken haline gelir (Harrell, 2015).

Çizelge 1. Örneklemen sosyo-demografik özellikleri
Table 1. Socio-demographic characteristics of the sample

Özellik	f	%	Özellik	f	%
Cinsiyet			Gelir (₺)		
Erkek	457	45	Sabit gelir yok	258	25,4
Kadın	559	55	<5500	177	17,4
Yaş			5501-7500	248	24,4
15-24	247	24,3	7501-9000	153	15,1
25-34	334	32,9	9001-11500	95	9,4
35-44	213	21	>11501	85	8,4
45-54	139	13,7	Eğitim		
55-65	68	6,7	Okuma yazma yok	15	1,5
≥65	15	1,5	İlk-ortaokul	232	22,8
Hane kişi sayısı			Lise	263	25,9
1	87	8,6	Univerite	449	44,2
2	141	13,9	Lisan üstü	57	5,6
3	271	26,7	Medeni durum		
4 ve üzeri	252	24,8	Bekâr	501	49,3
			Evli	515	50,7

Çizelge 2. Tüketicilerin ev-dışı-gıda-tüketimi sıklıkları
Table 2. Frequency of consumers' food away from home consumption

Hiçbir zaman	Yılda 1-6 kez	Ayda 1-3 kez	Haftada 1-5 kez	Daha fazla
69 / %6,8	224 / %22,1	424 / %42	230 / %22,6	66 / %6,5

Genellikle sıralı probit modeli gözlemlenmeyen gizli değişkenden belirlenebilir (y_i^*):

$$y_i^* = x_i' \beta + \varepsilon_i \quad (1)$$

Burada i , ($i = 1, 2, \dots, N$) tüketicileri belirtir, x_i bağımsız açıklayıcı değişkenlerin vektörüdür, β bilinmeyen eğim parametrelerinin vektörüdür ve ε_i standart lojistik dağılıma sahip gözlemlenmeyen bireysel hata terimidir. Kısaca sıralı probit modelinde bağımlı değişken yani bireylerin tüketim sıklığı, gözlemlenmeyen gizli değişkenin (y_i^*) belirli eşik değer aralıkları içerisinde aldığı değerlere göre sınıflandırılır τ_k :

$$= 0 \text{ eğer } y^* \leq 0 \quad (2)$$

$$= 1 \text{ eğer } 0 < y^* \leq \mu_1$$

$$= 2 \text{ eğer } \mu_1 < y^* \leq \mu_2$$

.

.

$$= J \text{ if } \mu_{J-1} \leq y^*,$$

Burada μ 'ler β ile tahmin edilecek bilinmeyen parametrelerdir (Greene, 2012).

Bulgular ve Tartışma

Bu bölümde anket uygulaması aracılığı ile bireylerin ev dışı yiyecek-içecek tüketim durumları ve bunu etkileyen çok boyutlu faktörlere ilişkin elde edilen bulgular ve tartışmalar yer almaktadır. Araştırma sonuçlarına göre tüketicilerin çoğunluğun çeşitli seviyelerde EDGT'i tercih ettiği (%93,2) görülmektedir. Buna göre katılımcıların %22,1'i yılda 1-6 defa, %42'si ayda 1-3 defa, %22,6'si haftada 1-5 defa ve %6,5'i ise haftada 5 defadan fazla EDGT'i gerçekleştirmektedirler.

EDGT sıklıkları önceki araştırmalarda da incelenmiş ve farklı düzeylerde EDGT sıklıkları tespit edilmiştir. Buna göre Haseki ve ark. (2023) Türkiye'de Covid-19 sürecinde EDGT üzerine gerçekleştirdikleri araştırmalarına göre son haftada ev dışı gıda tüketim oranı %66,5. Bu oran Covid-19 süreci çncesinde %74,4 olarak tespit edilmişti. Narine ve Badrie, (2007) Trinidadlı tüketicilerin tercihleri üzerine yaptıkları çalışmalarında bireylerin %62,8'inin haftada 1-2 defa EDGT'i yaptıklarını, Mottaleb ve ark. (2017) ise Bangladeş'te yaptıkları araştırmalarında araştırmaya katılan bireylerin yaklaşık %64'ünün EDGT'i gerçekleştirdiklerini belirtmişlerdir. Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde Ertürk ve ark tüketicilerin %47,6'sının haftada 2-5 defa, Dölekoğlu ve Çelik, (2018) ise araştırmalarına katılanların %26,7'sinin haftada bir defa, %28'inin haftada bir defadan fazla, %20,7'sinin ayda bir defa ve %6'sının her gün EDGT'i yaptıklarını sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma kapsamında tüketicilerin gıda tercihlerini etkileyen çeşitli faktörlere verdikleri önem düzeyleri ortalama ve standart sapmaları hesaplanarak belirlenmiştir (Çizelge 3). Buna göre tüketicilerin araştırılan tüm faktörlere ortalamasının üzerinde önem verdiği görülmekle birlikte besin içeriği ve hijyen, son kullanma tarihi, doğal/organik olması faktörleri öncelik göstermektedir.

Tüketicilerin ev dışı gıda tüketimleri ile gıda tercihleri arasındaki ilişkiyi anlamak için kullanılan sıralı probit regresyon modeli sonuçları Çizelge 4'de gösterilmiştir. Buna göre gıda tüketim tercihleri arasında besin içeriği ve hijyene önem verme, yerel markaları tercih etme ve gıdanın başkaları tarafından da tüketiliyor olunması ile ev dışı gıda tüketim sıklığı arasında anlamlı ilişkiler söz konusudur. Regresyon sonuçlarında besin içeriği ve hijyen faktörü, ev dışı gıda tercihlerini etkileyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 3. Gıda tercihlerini etkileyen faktörler

Table 3. Factors affecting food preferences

Değişken	Tanımlama	Ortalama	S.S.
Fiyat	Fiyata önem veririm	3,784	1,2303
Besin içeriği ve hijyen	Besin içeriği ve hijyene önemlidir	4,185	1,0364
Hazırlama kolaylığı	Hazırlama kolaylığına önem veririm	3,582	1,2662
Fiziksel görünüm	Fiziksel görünüme önem veririm	3,741	1,2138
Son kullanma tarihi	Son kullanma tarihine dikkat ederim	4,641	0,7427
Tanınmış bir marka olması	Tanınmış bir marka olması önemlidir	3,819	1,2737
Paketleme	Paketlemeye önem veririm	3,818	1,1858
Yerel marka olması	Yerel marka olmasına dikkat ederim	3,797	1,2782
İşleme yöntemi	İşleme yöntemi önemlidir	3,552	1,4119
Organik/doğal	Organik/doğal olması önemlidir	4,298	1,0242
Diğer tüketiciler	Diğer tüketicilerin tercihi önemlidir	3,217	1,4636

S.S.: Standard sapma

Çizelge 4. Ev-dışı-gıda-tüketimi ile gıda tercihinin etkileyen faktörlerin ilişkiye ait sıralı probit model

Table 4. Ordered probit model of the relationship between food away from home consumption and factors affecting food preference

Değişken	Katsayı	Std. Hata	P > z	[95% Conf. Interval]
Fiyat	-,0285974	,030387	0,347	-,088158 ,0309601
Besin içeriği ve hijyen	-,0790189	,0450514	0,079*	-,1673179 ,0092802
Hazırlama kolaylığı	,042112	,0347698	0,226	-,0260356 ,1102595
Fiziksel görünüm	,042112	,0353504	0,241	-,0278125 ,1107587
Son kullanma tarihi	-,0619083	,0615287	0,314	-,1825023 ,0586857
Tanınmış bir marka olması	,0106016	,0363376	0,770	-,0606187 ,081822
Paketleme	,0515116	,039191	0,189	-,0253027 ,1283258
Yerel marka olması	-,1082446	,00397175	0,006*	-,1860895 -0303997
İşleme tekniği	,0430506	,0342971	0,209	-,0241706 ,1102717
Organik/doğal	-,0010989	,0436612	0,980	-,0866732 ,0844754
Diğer tüketiciler	,0622709	,026598	0,019*	,0101398 ,114402

Çizelge 5. Gıda tüketim kalıpları ve satın alma tercihleri

Table 5. Food consumption patterns and purchasing preferences

Değişken	Tanımlama	Ortalama	S.S.
Fast-food	Fast-food tüketmeyi tercih ederim	2,021	1,0610
Tüketime hazır gıda	Tüketime hazır yiyecekleri tercih ederim	2,375	1,2626
Sokak yemeği	Sokak yemeklerini tüketmeyi tercih ederim	2,514	1,1660
Diyet yiyecekler	Diyet yiyecekleri tüketmeyi tercih ederim	1,969	1,1719
Hayvansal gıda	Hayvansal gıdaları tüketmeyi tercih ederim	3,411	1,0737
Bitkisel gıda	Bitkisel gıdaları tüketmeyi tercih ederim	3,404	1,0498
Karbonhidrat yoğun gıdalar	Karbonhidrat zengin gıdaları tercih ederim	3,277	1,1427
Vejetaryen gıdalar	Vejetaryen diyet tercih ederim	1,811	1,1463
Abur cubur	Abur cuburları tüketmeyi tercih ederim	2,517	1,2252
e-ticaret	İnternette yemek siparişi veririm	1,609	1,0228

S.S.: Standard sapma

Tüketicilerin besin içeriği ve hijyene önem verme düzeyi ile ev dışı gıda tüketim sıklığı arasında anlamlı ancak negatif yönlü bir ilişki vardır. Buna göre tüketicilerin tükettikleri gıdaların besin içeriklerine verdikleri önem arttıkça ev dışında gıda tüketme olasılıkları azalmaktadır. Bu durum sağlıklı beslenme kaygısı olanların ev dışı gıda tüketim davranışını gerçekleştirme olasılığının daha düşük olduğunu ifade etmektedir. Mancino ve ark., (2009) yaptıkları araştırmalarında ev dışı gıda tüketimi ile aşırı kalori alımı ilişkisini ortaya koymuşlar ve insanların ev dışında yemek yerken daha sağlıksız gıdaları tercih ettiklerini belirlemişlerdir. Tutar ve Yazırlı (2016) çalışmalarına göre ise tüketicilerin %88,7'si ev dışı gıdaları sağlık ve hijyen açısından şüpheli bulmaktadır.

Ev dışı gıda tüketimi ile negatif ilişkili diğer bir faktör ise yerel marka tercihidir. Bu tüketicilerin ev dışında ulusal

ya da uluslararası zincir yiyecek-içecek markalarını tercih etme olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Gıda tercihinin etkileyen diğer bir faktör olan yiyecek-içeceğin başkaları tarafından da tüketiliyor olması ise EDGT ile pozitif anlamlı ilişki içerisindedir. Bu durum tüketicilerin ev dışında genellikle bilinen markalara yönelim gösterdiği bir durumu ortaya koymaktadır. de Rezende ve de Avelar, (2012) araştırmalarında aşına olma faktörü ile EDGT arasında pozitif anlamlı bir ilişki tespit etmişler ve tüketicilerin ev dışında aşına olmadıkları yemekleri tüketmediklerini ortaya koymuşlardır. Tutar ve Yazırlı (2016) göre ise tüketicilerin %32,11'inin ev dışı gıda tüketimi yapmalarında alışkanlıkların etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ertürk (2018) da tüketicilerin %82,9'unun ev dışında yiyecek tüketirken bildikleri işletmeleri ve yiyecekleri tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırma kapsamında tüketicilerin gıda tüketim kalıpları ve satın alma tercihleri de incelenmiştir (Çizelge 5). Buna göre tüketiciler ortalama olarak daha çok karbonhidrat yoğun gıdaları tercih etmekte olup, bitkisel ve hayvansal gıdaları tercihlerinde önemli farklılıklar bulunmamaktadır. En düşük seviyede tercihi ise vejetaryen ve diyet yiyecekler göstermektedirler.

Araştırmada tüketicilerin EDGT tercihleri ile gıda tüketim kalıpları ve satın alma tercihleri arasındaki ilişki de sıralı probit regresyon analizi yardımıyla modellenmiştir (Çizelge 6). Analiz sonuçları EDGT tercihi ile fast-food tüketimi tercihi, sokak yemeği tercihi, abur-cubur tüketimi tercihi arasında pozitif, bitkisel gıda tercihi arasında ise negatif anlamlı ilişkilerin varlığını ortaya koymuştur. Zaman faktörünün kısıtlılığı da göz önüne alındığında fast-food ve sokak yiyecekleri ev dışında karşılaşma olasılığı en fazla olan gıda grubudur ve bu yiyeceklerin tüketimi ile EDGT arasında yüksek düzeyde pozitif anlamlı bir ilişki söz konusudur. Bu doğrultuda fast food ve sokak yiyecekleri tercih edenlerin evlerinin dışında yiyecek-içecek tüketme olasılıkları daha yüksektir. Bu sonuç, hızlı yiyeceklerin tüketiminin popülerliğini ve tüketici tercihlerindeki önemini göstermektedir. Tutar ve Yazırlı (2016) araştırmaları da tüketicilerin %46'sının ev dışı gıda tüketimi yapmalarında zaman kısıtının etkili olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

EDGT ile pozitif anlamlı ilişki içerisinde olan diğer bir gıda grubu ise abur-cubur gıdalardır. Araştırma sonuçlarına göre bireylerin abur cubur tüketim tercihleri arttıkça ev dışında yemek yeme olasılıkları yükselmektedir. EDGT ile anlamlı ancak negatif ilişki içerisinde bir faktör bitkisel gıda tüketimidir. Tüketicilerin bitkisel gıda tüketme olasılıkları arttıkça EDGT gerçekleştirme olasılığı azalmaktadır. Bu sonuç daha önce tartışılan sağlıksız gıda tüketimi ve EDGT sıklığı ilişkisini tekrar ortaya koymaktadır.

Gıda tüketimi, birçok faktörün etkisi altında olan karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin bir parçası olarak, ev dışı gıda tüketimi, bireylerin tercihlerini, yaşam tarzlarını ve sosyo-demografik özelliklerini de yansıtmaktadır. Bu ilişkiyi anlamak ve açıklamak amacıyla kullanılan sıralı probit regresyon modelinde sosyo-demografik özelliklerden yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim ve gelir faktörleri ile EDGT arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır.

Çizelge 7 deki sonuçlara göre bireylerin cinsiyetleri ile EDGT arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre bireylerin erkek olmalarıyla EDGT sıklığı arasında bir ilişki olup, erkeklerin ev dışında gıda tüketmeyi kadınlara göre daha fazla tercih ettiklerini göstermektedir. Bu sonuç, toplumsal cinsiyet rolleri ve yaşam tarzı tercihlerinin gıda tüketimine etkisini yansıtmaktadır. Warde ve Martens (2000) de kitaplarında İngiltere'de cinsiyet değişkeninin dışarıda yemek yeme sıklığı ile istatistiki olarak anlamlı ilişki içerisinde olduğunu belirtmişlerdir. Blick ve ark., (2018) Güney Afrikada yaptıkları araştırmalarında erkeklerin kadınlara göre EDGT yapma olasılığının daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Drescher ve Roosen (2013) da Almanyada yaptıkları çalışmalarında kadın olmanın EDGT üzerinde negatif etkisi olduğunu hesaplamışlardır. Beldona ve ark. (2010) ise cinsiyetin dışarıda yeme davranışlarını belirlemede önemli bir farklılaştırıcı faktör olmadığını ortaya koymuşlardır. Benzer sonuca de Rezende ve de Avelar, (2012) de ulaşmıştır.

Ayrıca tüketicilerin bekar olmaları ev dışında daha fazla gıda tüketme olasılığını arttırmaktadır. Evli bireylerin, bekar veya boşanmış bireylere göre daha az ev dışı gıda tükettiği görülmektedir. Bu sonuç, aile dinamikleri ve ekonomik faktörlerin tüketim tercihleri üzerindeki etkisini yansıtmaktadır.

Çizelge 6. Ev dışı gıda tüketimi ile gıda tüketim kalıpları ve satın alma tercihleri arasındaki ilişkiye ait sıralı probit model
Table 6. Ordered probit model of the relationship between food away from home and food consumption patterns and purchasing preferences

Değişken	Katsayı	Std. Hata	P > z	[95% Conf. Interval]	
Fast-food	,1686053	,0380228	0,000*	,0940819	,2431288
Tüketime hazır gıda	,0297329	,028692	0,300	-,0265024	,0859682
Sokak yemeği	,1411534	,033523	0,000*	,0754496	,2068572
Diyet yiyecekler	-,0269703	,0325145	0,407	-,0906975	,0367568
Hayvansal gıda	,0117802	,0356753	,0741	-,0581421	,0817025
Bitkisel gıda	-,1192327	,038508	0,002*	-,1949029	-,0435625
Karbonhidrat yoğun gıdalar	,0313945	,0351957	0,372	-,0375878	,1003767
Vejetaryen gıdalar	,04520041	,0325848	0,165	-,018661	,1090692
Abur cubur	,0524763	,0316479	0,097*	-,0095525	,1145052
e-ticaret	,0488313	,0469462	0,298	-,0431816	,1408443

Çizelge 7. Ev dışı gıda tüketimi ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiye ait sıralı probit model
Table 7. Ordered probit model of the relationship between food away from home consumption and socio-demographic characteristics

Değişken	Katsayı	Std. Hata	P > z	[95% Conf. Interval]	
Cinsiyet	,4558387	,0704367	0,000*	,3177852	,5938921
Medeni Durum	-,5186132	,0875281	0,000*	-,690165	-,3470613
Yaş	-,1864839	,0338772	0,000*	-,252882	-,1200858
Eğitim	,0775702	,0101482	0,053*	-,0011188	,1562591
Gelir	,0806625	,0243273	0,001*	,0329818	,1283432
Hane kişi sayısı	-,0064507	,0276751	0,816	-,0606929	,0477916

EDGT'ine etki eden bir diğer sosyo-demografik faktör ise yaştır. Yaşın artmasıyla birlikte ev dışı gıda tüketimi olasılığının azaldığı görülmektedir. Bu sonuç, yaşlanmanın beslenme tercihlerini etkilediğini ve daha genç bireylerin ev dışı gıda tüketimini daha fazla tercih ettiğini göstermektedir. Zan ve Fan, (2010) da kesitsel çalışmalarında yaşın EDGT harcamaları ile negatif ilişki içerisinde olduğunu ve gençlerin yaşlılara göre dışarıda daha çok yemek yediklerini tespit etmişlerdir. Çalmaşur ve Daştan, (2020) çalışmalarında yaş faktörünün EDGT ile %1 önem düzeyinde anlamlı ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Traş ve Şengül, (2017) da Türkiye'de yaptıkları çalışmalarında genç grupların yaşlılara göre EDGT için önemli ölçüde daha fazla harcama yaptıklarını tespit etmişlerdir. Drescher ve Roosen (2013)' a göre de Almanya'da yaş arttıkça EDGT'de azalma daha fazla olmaktadır.

Sosyo-demografik özellikler içinde EDGT sıklığı ile anlamlı bir ilişkiye sahip olan bir diğer faktör de eğitimidir. Analiz sonuçları göstermektedir ki bireylerin eğitim seviyeleri yükseldikçe ev dışında yiyecek-içecek tüketme olasılığı artmaktadır. Eğitim seviyesinin yüksekliği ile gelir düzeyi arasında doğrusal bir ilişki olduğu kabul edilirse bireylerin eğitim düzeylerinin artması onların gelirlerini arttıracaktır. de Rezende ve de Avelar, 2012 da eğitim seviyesinin yüksekliğinin ev dışında daha fazla yiyecek-içecek tüketilmesi anlamına geldiğini belirtmişlerdir ve ev dışı yiyecek-içecek tüketme sıklığı bireylerin kültürel sermaye düzeyleri ile bağlantılıdır. Zan ve Fan, (2010) da bireylerin eğitim seviyelerinin atmasıyla EDGT ne bütçeden harcamalarına ayrılan payın arttığını ortaya koymuşlar ve bunu gelir faktörüyle de ilişkilendirmişlerdir. Akbay ve Boz, 2005 da anne ve babanın eğitim düzeyinin hane halkı EDGT harcamalarını arttıran bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Benzer bir biçimde Traş ve Şengül, (2017) da hane reisinin eğitim düzeyinin Türkiye'de EDGT katılımı ve harcama kararları üzerinde önemli ve olumlu bir etkiye sahip olduğunu tespit etmişlerdir. Çalmaşur ve Daştan, (2020) da eğitim faktörünün %1 önem düzeyinde EDGT ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu hesaplamışlardır. Beldona ve ark., (2010) Hindistan'da yapmış oldukları çalışmalarında eğitimin yine önemli bir farklılaştırıcı faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Eğitim seviyesi görece yüksek genç grupların işgücüne nüfuz etmesi, bu yeni neslin dışarıda yemek yemeye olan yatkınlığını açıklamada önemli bir parametre olarak kabul edilebilir.

Sıralı probir regresyon analizinin diğer bir sonucuna göre gelir faktörü de ev dışı gıda tüketimi ile istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişkiye sahiptir. Bu sonuç, daha yüksek gelire sahip bireylerin ev dışı gıda tüketimini daha fazla tercih ettiğini ve ekonomik faktörlerin beslenme tercihlerini şekillendirdiğini yansıtmaktadır. Daha önce de ifade edildiği gibi gelir yüksekliği ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki vardır ve önceki çalışmalarda her iki faktör birlikte anlamlı sonuçlar vermişlerdir. Jang ve ark. (2007) çalışmalarında ekonomik değişkenlerin bir parçası olarak gelir değişkeninin yaşlı bireylerde EDGT ile pozitif ve anlamlı bir ilişkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. Yani yüksek gelir grubundaki bireylerin düşük gelir gruplarındaki bireylere göre dışarıda yemek yeme olasılıkları daha fazladır. de Rezende ve de Avelar, 2012 Brezilyada yaptıkları çalışmalarında gelirin özellikle

tüketici için en pahalı yemek seçeneklerinden ikisi olan etnik veya self-servis restoranlarda dışarıda yemek yemeye pozitif bir ilişkisi söz konusudur. Akbay ve Boz, 2005 araştırmalarında en yüksek gelir grubunda bulunan ailelerin %91,7'sinin ev dışında gıda tüketiminde bulduklarını tespit etmişlerdir. Tutar ve Yazırlı (2016)'na göre de hanelerin gelir düzeyi arttıkça ev dışı gıda talepleri artmaktadır. Mihalopoulos ve Demoussis, (2001) yaptıkları çalışmanın ampirik sonuçlar da göstermektedir ki Yunan hane halklarının EDGT tüketim olasılığını etkileyen en önemli faktörler hane büyüklüğü ve hane geliridir. Sauer ve ark. (2021) da Tanzanya'da yaptıkları araştırmalarında hem kırsal hem de şehir merkezlerinde EDGT ile gelir arasında bir ilişkinin olduğunu tespit etmişlerdir. Blick ve ark. (2018) göre de Gelir, EDGT pazarına katılma olasılığını ve EDGT 'ne harcanan tutarı arttırmaktadır.

Sonuç

Gıda tüketimi ve tercihleri, tüketicilerin yaşam tarzlarına, kültürel farklılıklara ve sağlık hedeflerine bağlı olarak büyük bir çeşitlilik göstermektedir ve zaman içinde değişebilmektedir. Bu bağlamda gıda endüstrisinin değişen tüketici tercihleriyle başa çıkmak için onları anlaması ve esnek ve çeşitlendirilmiş bir ürün yelpazesi sunması gereklidir.

Bu çalışma tüketicilerin gıda tercihlerinin etkileyen faktörler ve tüketim kalıpları ile EDGT arasındaki karmaşık ilişkileri açıklamak ve tüketicilerin sosyo-demografik özelliklerinin ev dışı gıda tüketimi üzerindeki etkilerini anlamak için değerli katkılar sunmaktadır.

Sıralı probit analiz sonuçları, gıda tüketim tercihleri ile EDGT sıklığı arasında önemli ilişkilerin olduğunu göstermektedir. Buna göre gıda tercihlerini etkileyen faktörler arasında başkaları tarafından da tüketilen gıdaların ev dışı gıda tüketim sıklığı ile pozitif, besin içeriği ve yerel markaları tercih etme ile ise negatif ilişki içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum EDGT de akran etkisinin yüksek olduğu, besin içeriğine çok dikkat edilmediği ve ulusal markaların tercih edildiği sonucunu göstermektedir.

Ayrıca, fast-food tüketimi, sokak yemeği tercihi ve abur-cubur tüketimi ile EDGT sıklığı arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Bu sonuç besin içeriğine dikkat edilmeme bulgusuyla örtüşen bir yapı göstermektedir. Yine görece sağlıklı kabul edilebilecek bitkisel gıda tercihi ile ev dışı gıda tüketim sıklığı arasında ise negatif bir ilişki söz konusudur.

Makalede sunulan sonuçlar, sosyo-demografik özelliklerin de ev dışı gıda tüketimi üzerinde önemli etkilerinin olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Sosyo-demografik faktörler arasında cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim ve gelir düzeyi ile EDGT sıklığı arasında anlamlı ilişkilerin olduğu ortaya çıkmıştır.

Buna göre erkeklerin ev dışı gıda tüketimini kadınlara göre daha fazla tercih ettiği, yine bekâr bireylerin evlere göre ev dışında daha fazla gıda tüketme eğiliminde olduğu, yaşın artmasıyla ev dışı gıda tüketiminin azaldığı ve eğitim seviyesinin yükseldikçe de ev dışı gıda tüketim sıklığının arttığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Türkiye'de erkeklerin kadınlara göre yemek hazırlama bilgi ve becerisindeki eksiklikler özellikle bekâr erkeklerin EDGT katılımaları

olasılığını arttırmaktadır. Tüketim kalıplarında fast-food, sokak yiyecekleri ve abur-cubur un EDGT ile anlamlı ilişki çerisinde olması genç bireylerin bu davranışı gerçekleştirme olasılığının daha yüksek olması durumunu da açıklamaktadır.

Ayrıca, gelir düzeyinin yüksek olduğu bireylerin ev dışı gıda tüketimini daha fazla tercih ettiği tespit edilmiştir. Daha yüksek gelire sahip bireylerin ev dışı gıda tüketimini tercih etmeleri, ekonomik faktörlerin beslenme tercihlerini etkilediğini ve gıda endüstrisinin bu faktörlere dikkat etmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Gelir düzeyinin yüksekliği ile eğitim faktörü arasında bir ilişkinin olduğu kabul edilirse eğitim yüksekliği ile EDGT arasındaki pozitif ilişki de anlam kazanmaktadır

Araştırma sonuçları yiyecek-içecek işletmeleri, gıda endüstrisi, ilgili sivil toplum kuruluşları ve gıda ve sağlık politikaları oluşturucuları için EDGT tercihlerini daha iyi anlama ve bu tercihlere uygun ürünler ve hizmetler sunma konusunda önemli bilgiler sunmakta ve gelecekteki araştırmalar için bir temel teşkil etmektedir. Böylece EDFT ne yönelik yeni etkili stratejiler ve pazarlama planları oluşturulabilecektir.

Kaynaklar

Akbay, C., & Boz İ. (2005). Kahramanmaraş'ta ailelerin ev ve ev dışı gıda tüketim talebi ve tüketici davranışlarının ekonomik analizi. *KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi*, 8(1), 122-131

Beldona, S, Andrew, P., Moreo, A.P., & Mundhra, G.D. (2010). The role of involvement and varietyseeking in eating out behaviors. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 22(3), 433 – 444. <https://doi:10.1108/09596111011035990>

Çalmaşur, G., & Daştan, H. (2020). Erzurum ilinde hanehalklarının ev dışı gıda tüketimini etkileyen faktörler. *Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 6 (1), 97-111. <https://doi:10.29131/uiibd.681035>

Demirel, O., & Hatırlı, S.A. (2020). Türkiye’de ev-dışı yemek yeme alışkanlığının analizi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 16(4), 976-988. <https://doi:10.17130/ijmeb.853587>

de Rezende, D.L., & de Avelar, A.E.S. (2012). Factors that influence the consumption of food outside the home in Brazil. *International Journal of Consumer Studies*, 36 (2012), 300–306. <https://doi:10.1111/j.1470-6431.2011.01032.x>

Dölekoğlu, C.Ö., & Çelik, O. (2018). Y kuşağı tüketicilerin gıda satın alma davranışı. *KSÜ Tar Doğa Dergisi*, 21, 55-66. <https://doi:10.18016/ksutarimdogav.474049>

Ercan, U. (2021). Ev dışı gıda tüketim sınıflarının yapay sinir ağları ile tahmin edilmesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (4), 3265- 3277. <https://doi:10.20491/isarder.2021.1321>

Ertürk, M. (2018). Tüketicilerin dışarıda Yemek Yeme Nedenleri, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17 (3), 1203-1224. <https://doi.org/10.21547/jss.396287>

Greene, W.H. (2012). *Econometric Analysis* (Seventh ed.). Boston: Pearson Education. ISBN 978-0-273-75356-8

Gümüş, A.B., & Yardımcı, H. (2019). Öğrencilerin ev dışı ana öğün tüketimlerine ve antropometrik ölçümlerine göre akdeniz diyet uyumlarının incelenmesi. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(6), 397-403. <https://doi:10.17942/sted.629541>

Harrell, Jr. F.E. (2015). *Regression Modeling Strategies*. Springer Series in Statistics. Springer International Publishing AG Switzerland. ISSN 0172-7397.

Jang, S., Ham, S., & Hong, G.S. (2007). Food-away-from-home expenditure of senior households in the united states: a double-hurdle approach. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 31(2), 147-167. <https://doi:10.1177/1096348006297287>

Jensen, H.H., & Yen, S.T. (1996). Food expenditures away from home by type of meal. *Canadian Journal of Agricultural Economics*, 44 (1), 67-80. <https://doi:10.1111/j.1744-7976.1996.tb00143.x>

Narine, T., & Badrie, N. (2007). Influential factors affecting food choices of consumers when eating outside the household in Trinidad, West Indies. *Journal of Food Products Marketing*, 1(1), 19-29. https://doi:10.1300/J038v13n01_02

Mancino, J., Todd, J., & Lin, B.H. (2009). Separating what we eat from where: measuring the effect of food away from home on diet quality. *Food Policy*, 34 (2009), 557–562. <https://doi:10.1016/j.foodpol.2009.09.003>

Mihalopoulos, V.G., & Demoussis, M.P. (2001). Greek household consumption of food away from home: a microeconomic approach. *European Review of Agricultural Economics*, 28 (4), 421–432. <https://doi:10.1093/erae/28.4.421>

Mottaleb, K.A., Rahut, D.B., & Mishra, A.K. (2017). Consumption of food away from home in Bangladesh: Do rich households spend more? *Appetite*, 119(2017), 54-63. <https://doi:10.1016/j.appet.2017.03.030>

Mutlu, S., & Gracia, A. (2004). Food consumption away from home in Spain. *Journal of Food Products Marketing*, 10(2), 1-16. https://doi:10.1300/J038v10n02_01

Onurlubaş, E., Doğan, H.G., & Gürler, A.Z. (2015). Türkiye’de ev dışı gıda tüketimin durumu ve tüketici eğilimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(38), 917-924.

Özdemir, B. (2010). Dışarıda yemek yeme olgusu: kuramsal bir model önerisi. *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 218-232.

Robson, S.M., Crosby, L.E., & Stark, L.J. (2016). Eating dinner away from home: perspectives of middle-to high income parents. *Appetite*, 96(2016), 147-153. <https://doi:10.1016/j.appet.2015.09.019>

Traş, M.F., & Şengül, S. (2017). Cohort effect on food away from home in Turkey: a double hurdle approach. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, (35), 59-80. <https://doi.org/10.25294/aiiibfd.322644>

Tutar, F.K., & Yazırlı, N. (2016). Hanehalkı ev dışı gıda tüketimini etkileyen faktörler: Nazilli örneği. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 367-392.

TÜİK. (2023). *Hanehalkı Tüketim Harcaması, 2022*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Tuketim-Harcamasi-2022-49690>

UN. (2019). *World Urbanization Prospects: The 2017 Revision*. United Nations Department of Economic and Social Affairs. <https://population.un.org/wup/Publications/Files/WUP2018-Report.pdf>

Warde, A., Cheng, S.L., Olsen, W., & Southerton, D. (2007). Changes in the practice of eating a comparative analysis of time-use. *Acta Sociologica*, 50(4), 363–385. <https://doi:10.1177/0001699307083978>

Zan, H., & Fan, J.X. (2010). Cohort effects of household expenditures on food away from home. *The Journal of Consumer Affairs*, 44(1), 213-233. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6606.2010.01163.x>